

Mladinsko delo na lokalni ravni: primerjalna analiza petih držav

Youth work at the local level: a comparative analysis of five countries

Metka Kuhar, Vesna Leskošek

Povzetek

Metka Kuhar, dr. komunik., Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva pl. 5, 1000 Ljubljana, e-pošta: metka.kuhar@guest.arnes.si; Vesna Leskošek, dr. soc. dela, Fakulteta za socialno delo, Topniška 33, 1000 Ljubljana, e-pošta: vesna.leskosek@fsd.uni-lj.si.

Članek predstavlja primerjalno raziskavo o lokalnih mladinskih strategijah, ki jih razvijajo v državah zahodne Evrope, kjer imajo tovrstne strategije daljšo tradicijo. Analizirali sva tudi konkretno organiziranost mladinskega dela na lokalni ravni in vlogo lokalnih uradov za mladino. V raziskavo sva vključili strategije iz naslednjih mest: Helsinki (Finska), Chemnitz (Nemčija), Dublin (Irska), Brighton (Velika Britanija) in Linz (Avstrija) ter priporočila evropskih institucij. Analiza je pokazala nekatere razlike med strategijami, zlasti glede razmerja med nacionalno in lokalno ravnijo delovanja, pojmovanja mladinskega dela, razumevanja aktivne udeležbe mladih, razmerja med javnimi servisi in nevladnimi organizacijami ter ciljnimi skupinami mladih, ki jih strategije zadevajo. Vse strategije pa izpostavljajo pomen aktivne udeležbe mladih, ki tako prevzemajo nadzor nad svojim delovanjem in odgovornost zanj; pomen vključevanja tistih mladih, ki nimajo javnega glasu ali se njihov glas ne sliši, pomen zagotavljanja pluralnih mladinskih prostorov in dostopa do virov, ki pripomorejo k družbeni

vključenosti, ter nujnost, da se k izvajanju strategij zavežejo vsi pomembni akterji.

Ključne besede: *mladi, lokalne mladinske politike, lokalne mladinske strategije, delo z mladimi.*

Abstract

The article brings a comparative analysis of local youth strategies developed in five countries of Western Europe where such strategies have a longer tradition. In particular, we analysed the organisation of youth work at the local level and the role local youth offices play. The research project included strategies from the following cities: Helsinki (Finland), Chemnitz (Germany), Dublin (Ireland), Brighton (Great Britain) and Linz (Austria), and some recommendations issued by European institutions. Our analysis showed some differences, especially in the division of responsibilities between the national and local level of work, understanding of active participation, the notion of youth work, the relationship between public agencies and non-government organisations and the target youth groups the strategies concern. However, all strategies underline the importance of active participation for young people who can thus gain control over their work and take responsibility for it; the importance of including those young people who have no public voice or whose voice is not heard; the importance of providing different purpose youth rooms and access to resources that can facilitate their social inclusion, and the necessity to commit all important stakeholders to the implementation of these strategies.

Key words: *youth, local youth policies, local youth strategies, youth work.*

Uvod

V ljubljanski mestni občini pa tudi v nekaterih drugih slovenskih občinah je ponudba programov in projektov za kakovostno preživljanje prostega časa mladih precej pestra. Te programe organizirajo vladne, nevladne in zasebne organizacije. Mladi se lahko odločijo npr. za umetniške dejavnosti, šport in rekreacijo, za vstop med tabornike, skavte, gasilce, za delovanje v političnih pomladkih, filantropijo, mednarodne izmenjave, programe zunajšolskega izobraževanja, delavnice za pridobivanje različnih kompetenc, programe pomoči in svetovanja, se družijo v mladinskem klubu ali centru itd. Vendar pa se veliko izvajalcev programov ukvarja s problemom, da mladih njihova ponudba ne zanima in se ne vključujejo v ponujene programe (Ule in Rener, 1998), so navidezno pasivni in nemotivirani za spontano trajnejše sodelovanje. Odzovejo se predvsem na prireditve spektakelskega značaja, kjer se ponuja zabava za množico (Mrgole, 2003). Očitno obstaja razkorak med programsko ponudbo ter potrebami, željami in načini delovanja mladih.

V članku analiziramo lokalne mladinske politike oz. strategije mladinskega dela, da bi detektirali vsaj nekaj dobrih praks in splošnih smernic, saj v Sloveniji ni sprejetega nacionalnega programa na področju mladinskega dela niti zakonodaje, strategije ali drugih strateških dokumentov, ki bi opredeljevali področje dela z mladimi na lokalni ravni. V Sloveniji prav tako še ni prišlo do oblikovanja nacionalne zakonodaje. Posamezne vidike mladinskega dela na lokalni ravni opredeljujejo samo Zakon o lokalni samoupravi in Zakon o mladinskih svetih, ki sta omejena na opis delovanja teh dveh, ter Zakon o političnih strankah (del o političnih pomladkih).

Najprej sledi pregled splošnih smernic mladinskega dela na lokalni ravni, nato pa kratka analiza petih drugih lokalnih skupnosti, ki imajo to področje dobro urejeno.

Definiranje mladinskega dela

Mladinsko delo je tista oblika dela z mladimi, ki zavestno vsebuje izobraževalno komponento, je prostovoljno, spodbuja

mlade k aktivnemu državljanstvu in pospešuje družbeno integracijo mladih. Izvajajo ga mladinske organizacije, druge skupine mladih in mladinski servisi. Kakovost tega dela je odvisna od ustreznega usposabljanja in izobraževanja mladinskih delavcev ter tudi od možnosti financiranja. Mladi morajo v njem najti vzgibe za motivirano participacijo in zadovoljitev aktualnih potreb ter pridobiti različna znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo v vsakdanjem življenju, a jih ne pridobijo v drugih formalnih sistemih.

Mrgole (2003) podaja naslednja načela kakovostnega mladinskega dela: 1) stroka kot podlaga in vrednote mladinskega dela, 2) izobraževanje mladinskih delavcev, 3) ciljno načrtovanje dejavnosti, 4) usmerjenost k neformalnemu učenju, 5) notranja evalvacija dosežkov, 6) kakovostna komunikacija, 7) kakovost na ravni človeških virov in kadrov, 8) kakovost na ravni delovanja organizacije, 8) kakovost izvajanja mladinskih programov.

Vodilno načelo mladinskega dela tako na nacionalnih kakor tudi na lokalnih ravneh v Evropi je pomagati mladim pri organiziranju lastnih aktivnosti in pri iskanju lastnih načinov izražanja. Osnovna strategija je podpiranje mladinskih organizacij, ki organizirajo aktivnosti za mlade. Za učinkovito mladinsko delo naj bi javni sektor priskrbel številne infrastrukturne storitve, med drugim podporne sisteme za mladinske organizacije in skupine, mladinsko informiranje in svetovanje, priložnosti za medkulturno učenje in kulturne aktivnosti ter dostop do novih tehnologij.

Čeprav se nekatere slovenske občine že lotevajo omenjenih nalog (npr. Urad za mladino Mestne občina Ljubljana se intenzivno loteva večine teh nalog), je nujno izpostaviti, da organizirana mladina pomeni samo omejeno število mladih. V večini evropskih držav, tudi v Sloveniji, je zanimanje mladih za priključitev k mladinskim organizacijam v upadu. Za zanimanje, aktivnosti, življenjske stile in tudi za izobraževanje mladih pospešeno tekmujeta zasebni in komercialni sektor. V nekaterih državah sodeluje v mladinskih organizacijah samo pet odstotkov mladih. V Sloveniji (poleg Slovaške) je med nazadnje priključenimi članicami Evropske unije najnižji delež mladih (tj. tretjina), ki izjavljajo, da aktivno ne sodelujejo v kakšnem klubu ali organizaciji – torej je kar dve tretjine mladih vključenih v različne organizacije (Eurobarometer 2003.1). Največ organizirane mladine je v športnih klubih in zvezah. Delež mladih v mladinskih organizacijah znaša slabo

osmino mladih v starosti od 15 do 24 let. Po desetino oz. slabo desetino mladih najdemo v klubih, ki povezujejo ljudi na podlagi hobijev (zbirateljstva, računalništva itd.), v kulturnih oz. umetniških organizacijah in verskih organizacijah. Relativno malo mladih je vpetih v dobrodelne in naravovarstvene organizacije, še manj pa v sindikate in politične stranke, organizacije za varstvo človekovih pravic ter združenje potrošnikov.

Zlasti deprivilegirana mladina pogosto izpade iz različnih oblik participacije. Da bi jih vključili in opolnomočili, so potrebni posebni ukrepi in sveže ideje, npr. sodelovanje šol in mladinskih delavcev. Lokalni akterji morajo razvijati senzitivnost za prepoznavanje novih oblik, kako se približati mladim (npr. z raziskavami med mladimi). Mladi se danes namreč vse pogosteje izražajo prek medijev, spleta, življenjsko-stilnih odločitev, kampanj itd.; njihova participacija je bolj usmerjena na posamezne probleme.

Prav tako velja opozoriti na problem preveč izobraževalno naravnane prostega časa, ki poteka od zgoraj navzdol ter ga pripravljajo in izvajajo odrasli. Participacija mladih ne pomeni, da se mladi zgolj poslužujejo obstoječe ponudbe ali da jim starejši od časa do časa prisluhnejo, temveč da jim dopustijo, da sami iniciirajo aktivnosti in vplivajo na stvari. Nekateri mladi želijo biti vključeni v celoten proces načrtovanja in implementacije aktivnosti, zato jim je treba ponuditi to možnost. V idealnem primeru niso pasivni uporabniki, temveč aktivni partnerji.

Kaj mladi počnejo v prostem času?

Slovenski raziskovalni podatki opozarjajo na nizko stopnjo udejstvovanja mladih v aktivnostih, ki jih lahko uvrstimo med oblike aktivne prostočasne participacije.

Na primer, Žavbi in Vipavc Brvar (2004) na reprezentativnem vzorcu ljubljanskih 12- do 17-letnikov ugotovljata, da se mladi v prostem času najpogosteje ukvarjajo z naslednjimi hobiji: s športom (največkrat so navedli nogomet, košarko, odbojko, rokomet, karate in jahanje), plesom, računalnikom, igranjem iger in glasbenega inštrumenta. Med mesečnimi dejavnostmi so obisk kina, gledališča in izleti v družbi staršev. Le nekaj vprašanih sodeluje v političnih

aktivnostih in le malo se jih ukvarja s taborniki, skavti ali hodi na tečaje tujih jezikov. 70 odstotkov vprašanih hodi na koncerte in obiskuje diskoteke vsaj nekajkrat na mesec. S prostovoljnim delom se v ljubljanski občini z okolico ukvarja štiri odstotke mladostnikov med 12. in 17. letom. Toda težnja po sodelovanju v projektih prostovoljnega dela je visoka, saj 46 odstotkov anketirancev izraža to željo, pri čemer se najbolj zanimajo za urejanje prostorov za lastno zabavo, sledita svetovanje vrstnikom v težavah in pomoč vrstnikom pri učenju.

Med pomembnimi dejavniki za vključitev v neko prostočasno aktivnost so se izkazali naslednji: kot prvo splošno vzdušje, nato skupina oz. preostali udeleženci in kot tretje sam program aktivnosti. Možnost soodločanja se jim v povprečju zdi manj pomembna. V manj kot polovici primerov so mladi aktivno vključeni v izvedbo programa in imajo možnost prilagajanja programa svojim željam ter možnost sooblikovanja pravil. Le tretjina mladostnikov lahko pri dejavnostih izrazi svoje mnenje o programu, pravilih in času izvajanja. 18 odstotkov mladostnikov lahko odloča o poteku dejavnosti. Več kot polovica mladih sodeluje torej v aktivnostih, ki jih odrasli pripravijo vnaprej in pri katerih sami nimajo večjega vpliva na izvedbo programa. Dijaki in učenci kljub temu ocenjujejo, da prostočasne aktivnosti vplivajo na znanje, ki jim pride prav v življenju, in na njihovo samozavest.

Gril (2004) je z raziskavo o preživljanju prostega časa med ljubljanskimi 12- do 26-letniki pokazala, da se različne starostne skupine mladih razlikujejo po preživljanju prostega časa in po željah. Njena analiza kaže, da z naraščajočo starostjo upada vključevanje mladostnikov v organizirane prostočasne dejavnosti. Poleg tega z naraščajočo starostjo mladostnikov upada tudi pasivno preživljanje prostega časa, pogostejše pa postajajo aktivne oblike. Mladostniki vseh starosti se v prostem času najpogosteje ukvarjajo s športom, poslušajo glasbo in gledajo televizijo ter se družijo s prijatelji. Želijo si še več športa, umetnosti in zabave. Zbirališča mlajših mladostnikov so v glavnem ulice in dvorišča, medtem ko se starejši mladostniki večinoma zbirajo v lokalih (srednji mladostniki pa se pogosto zbirajo tako na ulicah kot v lokalih). Z naraščajočo starostjo med mladimi narašča nezadovoljstvo s preživljanjem prostega časa. Raziskava je opozorila tudi na razlike v preživljanju prostega časa med uspešnimi in neuspešnimi mladostniki.

Tudi raziskava o potrebah mladinskih organizacij je poleg tega, da je podala osnovne podatke o dejavnostih ljubljanskih nevladnih mladinskih organizacij, njihovih prostorskih in tehničnih možnostih, dodatnem izobraževanju in mreženju, opozorila, da so v ljubljanski občini premalo razvite dejavnosti bolj javnega značaja in dejavnosti, usmerjene v resno izključene skupine, ki se soočajo z diskriminacijo, manjšimi možnostmi, revščino ali so deprivilegirane (Leskošek in Tivadar, 2005). Tovrstna ponudba je še bolj omejena v drugih lokalnih skupnostih. Omenjena raziskava je opozorila tudi na neprepoznavno vlogo mladinskega sveta, celo med mladinskimi organizacijami, kaj šele med mladino.

Evropske smernice na področju lokalne mladinske politike in dela z mladimi

Z razvojem mladinskih politik se intenzivno ukvarja Svet Evrope od prve Konference evropskih mladinskih ministrov leta 1985. V zadnjih dveh desetletjih so razvili številne metode in orodja za razumevanje problemov in pomena mladinskih politik ter za pomoč vladam pri formuliranju in implementaciji teh politik. Osnova programov in instrumentov pomoči mladinskemu sektorju so končna poročila iz šestih Konferenc evropskih mladinskih ministrov. Ena od pomembnejših smernic je, da ozko gledanje na neformalno izobraževanje in na mladinsko delo kot na priložnostne aktivnosti ni več ustrezno. Mladi se danes soočajo z vedno več tveganji in priložnostmi, zato so potrebne obsežnejše strategije, ki pokrivajo tudi zaposlovanje, formalno izobraževanje, zdravje, stanovanja, kulturo in socialo. Tako strategijo, ki se imenuje integrirana mladinska politika, podpirajo mednarodne organizacije.

Eden glavnih predlogov Deklaracije Sveta Evrope iz Konference evropskih ministrov v Tesalonikih (Council ..., 2002) je, da morajo imeti mladinske politike medresorsko dimenzijo. Drugi teksti Sveta Evrope poudarjajo nujno po ukvarjanju z rizičnimi – najbolj deprivilegiranimi in ranljivimi skupinami mladih. Tudi Bela knjiga Evropske komisije o mladinski politiki – Nova spodbuda za evropsko mladino (European Commission, 2001) poudarja, da morajo ministri, odgovorni za mladinsko politiko, zagotoviti, da druge politike upoštevajo mladinske probleme, npr. zaposlovanje, izobraževanje,

formalno in neformalno izobraževanje, socialno integracijo, razizem in ksenofobijo, imigracijo, potrošništvo, zdravje in varovanje zdravja, okolje, enake možnosti za ženske in moške itd. Večina držav, med drugim tudi Slovenija, je uradno naklonjenih takemu pristopu, toda pot do uresničitve te zamisli v praksi je še dolga.

Med najpomembnejšimi dimenzijami mladinske politike, ki jih na kratko prikazujeva v nadaljevanju, so naslednje:

- holistični pristop,
- univerzalnost,
- multidisciplinarnost.

Holistični pristop

Mladinska politika torej ni samo skupek delovanj različnih sektorjev, ki se dotikajo mladih, temveč zavestna in strukturirana medresorska politika mladinskega resorja, ki sodeluje z drugimi resorji in koordinira storitve za mlade. Pri tem mlade vključuje v proces. Williamson (2002) na podlagi številnih ocen nacionalnih mladinskih politik ugotavlja, da večina nacionalnih mladinskih politik v praksi ne udejanja tovrstnega holističnega pristopa. Potreba po udejanjanju integriranih mladinskih politik je zato toliko večja.

Univerzalnost

Različni evropski dokumenti, z Belo knjigo Evropske komisije o mladinski politiki – Nova spodbuda za evropsko mladino (European Commission, 2001) na čelu, izpostavljajo, da se mladinska politika ne dotika samo problemov mladih, preventive pred tveganji in ukvarjanja s problematično mladino, temveč gre za spodbujanje pozitivnih okoliščin za vse mlade. Mladi v tem smislu niso prepoznani kot problem, temveč kot vir (resurs). Univerzalni pristop pomeni, da podporo dobiva tudi 'običajna' mladina, ne samo marginalizirana oz. rizična. Ključni aktivnosti v tem pogledu sta izobraževanje in podpiranje mladih, da postanejo aktivni državljani. V Sloveniji je zagotovo premalo pozornosti posvečene integrirani mladinski politiki – izboljševanju pogojev mladih za neodvisno življenje z medresorskim usklajevanjem (npr.

z imenovanjem osebe, ki bo skrbela za medresorsko koordinacijo na ravni mestne občine in pripravo smernic). Prav tako se mlade premalo spodbuja, da sodelujejo pri odločitvah, ki se jih neposredno dotikajo – npr. na določenih ključnih področjih, kot so izobraževanje, šport, zaposlovanje, zdravje, načrtovanje mest, stanovanja, prosti čas itd.

Univerzalna mladinska politika ne pomeni, da gre za svetovanje mladinskega koordinatorja ali urada drugim resorjem, kako naj prilagodijo storitve za mlade, temveč ta daje na razpolago svoje kompetence (poznavanje mladine, sodelovanje z nevladnimi organizacijami itd.) drugim resorjem v duhu sodelovanja. Tako lahko pride do skupnih aktivnosti in projektov (npr. sodelovanje mladinskih delavcev z zdravstvenimi in socialnimi delavci, organizacija prostočasnih dejavnosti itd.), skupno vodenih razprav, ozaveščanja ali različnih iniciativ na področju izobraževanja, zaposlovanja, zdravja itd. ali do koordinacije aktivnosti drugih resorjev. Za začetek se tako sodelovanje lahko začne pri posameznih nalogah ali primerih, ne pa z zasnovano vseobsežno medsektorske mladinske politike. Še vedno pa naj bi ostajalo glavno težišče lokalnega dela z mladimi mladinska participacija, ne pa zagotavljanje njihove splošne dobrobiti.

Multidisciplinarnost

Mladinsko področje je že po definiciji multidisciplinarno. Področja mladinskega dela, kjer se mladi učijo državljskih kompetenc, so med drugim (Siurala, 2005):

- neformalno učenje,
- prostovoljstvo,
- povezovanje (nevladne mladinske organizacije in druge oblike kolektivnega angažiranja),
- možnosti za participacijo,
- kreativnost in izražanje,
- medkulturno učenje,
- informiranje in svetovanje,
- vrstniška podpora,
- preventiva pred rizičnim vedenjem in preprečevanje škodljivega vedenja.

Kar se tiče ločevanja ali združevanja politik in administrativnih struktur za otroke in mlade, ima večina držav članic Sveta Evrope ločene politike in administrativne strukture. Vendar pa ciljni skupini pogosto sovpadata, saj pokrivajo otroške politike otroke vse do starosti 18 let (v skladu z definicijo Organizacije združenih narodov), mladinske pa tudi mlade med 12. in 18. vse do 14. ali 30. leta (v Sloveniji mlade med 14 in 27 let).

Vloga lokalnih mladinskih koordinatorjev ali uradov

Mladinska politika ima dve dimenziji: vertikalno in horizontalno (Williamson, 2002). Vertikalna dimenzija se nanaša na odnos med osrednjimi in lokalnimi mladinskimi strukturami – torej kako so cilji mladinske politike implementirani na lokalni ravni? Kako se ti cilji dejansko uresničujejo? Kako močno je osrednje vodenje? Kako vlade usmerjajo lokalno mladinsko delo? Kako uspešno je osrednje vodenje?

Horizontalna dimenzija pa se nanaša na odnos med mladinskim delom in drugimi administrativnimi področji, ki so relevantna za življenjske pogoje mladih (npr. izobraževanje, zaposlovanje, stanovanja itd.). Pri tem se postavljajo vprašanja: ali naj se mladinsko delo razširi od prostočasnih dejavnosti na dejavnosti, kot so izobraževanje, zaposlovanje, stanovanja, zdravje? Kako uspešno je medresorsko sodelovanje?

Omenjeni dimenziji se v posameznih evropskih državah udejanjata na različne načine. Na primer, v nordijskih državah imajo občine zelo pomembno vlogo pri organiziranju storitev in aktivnosti za mlade ter pri zaposlovanju občinskih mladinskih delavcev. Drugod v Evropi se mladinsko delo izvaja v sodelovanju z drugimi resorji (najpogosteje resorji za socialo in kulturo) ter Cerkvijo, nevladnimi organizacijami in prostovoljci. V večini držav je osnovna strategija mladinskih politik podpirati in motivirati mladinske organizacije za izvajanje aktivnosti za mlade. Storitve za mlade lahko zagotavljajo tudi partnerski sporazumi med javnim, zasebnim in tretjim sektorjem.

Kar se tiče implementacije lokalne mladinske politike, je najpogostejši način vzpostavitev konkretnih nacionalnih ciljev

mladinske politike in prenos na lokalne okvire delovanja. Pri tem se pogosto pojavlja težnja, da nacionalna raven obdrži in ohranja centralno vodenje lokalne mladinske politike. Če so nacionalni cilji bolj ohlapno določeni, je lokalna fleksibilnost večja, centralnega usmerjanja pa je manj. Na primer, na Finskem je cilj mladinske politike zelo ohlapien: »Izboljšati življenjske pogoje mladih in ustvarjati pogoje za državljanske aktivnosti mladih.« (Siurala, 2005: 21.) Država omogoča lokalnim skupnostim, da ta cilj same bolj podrobno razvijejo in reflektirajo. Slaba stran tega je, da je težavno meriti učinkovitost take politike in ugotavljati, kako jo izboljšati, pa tudi uporaba finančnih sredstev davkoplačevalcem ni najbolj transparentna.

Nasprotni pristop je, da država razvije konkretne podcilje in jih aplicira na lokalni ravni ter meri njihovo učinkovitost in uspešnost, nato pa po potrebi spreminja prvotne cilje in podcilje. Primer so mladinske politike Švedske, Španije in Velike Britanije. Tak proces daje možnost za učenje, kako nadalje razvijati državno mladinsko politiko, pa tudi uporaba javnih sredstev je bolj transparentna. Glavna pomanjkljivost je, da tak pristop od zgoraj navzdol omejuje avtonomijo lokalne ravni in ovira implementacijo, pa tudi zavira fleksibilnost in inovativnost mladih.

Na Švedskem so npr. v *Vladnem zakonu o mladinski politiki (Bill on youth policy, 1999: 115)* navedeni trije splošni cilji mladinske politike: 1) ustvarjanje dobrih pogojev za neodvisno življenje, 2) dejanske možnosti za participacijo, 3) prepoznavanje mladih kot vira. Državna agencija za mladino, ki je odgovorna za implementacijo teh vladnih ciljev, je te tri cilje razdelila na 41 konkretnih in merljivih podciljev, ki občinam npr. velika odgovornost za izvajanje mladinske politike. S tem si je država zagotovila vodenje procesov na občinskih ravneh, enotnost v nujenih storitvah po vsej državi in možnost evalvacije implementacije državnih ciljev. Občine na Švedskem so pri pripravi zakonodaje, ki to pot uzakonja, izrazile zaskrbljenost zaradi ogrožanja lokalne avtonomije, ki ima v nordijskih državah močno tradicijo. Tudi do podciljev so bile zelo kritične. Mednarodni ocenjevalci švedske (in tudi španske) mladinske politike Sveta Evrope so ocenili, da si lokalne ravni vendarle ne dovolijo toliko vpliva s strani centralne mladinske politike (Siurala, 2004).

Predstavitev raziskave

Predstavljena raziskava je del projekta Strateške usmeritve na področju dela z mladimi, ki sva ga avtorici izvedli za Urad za mladino Mestne občine Ljubljana (glej Kuhar in Leskošek, 2007). Raziskava je obsegala analizo ureditev lokalnega mladinskega dela in organiziranosti institucij, ki se z njim ukvarjajo, v tujih evropskih mestih. Do tovrstnih podatkov je bilo izjemno težko priti, saj so največkrat dostopni zgolj v domačih jezikih in/ali le na lokalni ravni ter niso objavljeni na spletu.

Informacije smo tako morali pridobiti od konkretnih oseb iz posameznih lokalnih uradov, ki se ukvarjajo z mladinskimi politikami in mladinskim delom. Preden smo vzpostavili stik z naslednjimi mesti: Helsinki (Finska), Chemnitz (Nemčija), Dublin (Irski), Brighton (Velika Britanija) in Linz (Avstrija), smo vložili veliko truda v iskanje ljudi, ki bi nam bili pripravljeni posredovati informacije.

Informatorje iz omenjenih mest smo prosili, da nam pošljejo vse materiale, ki se nanašajo na mladinsko delo na lokalni ravni, ter odgovorijo na naslednja vprašanja:

- delovanje mestnega urada za mladino (organizacijska struktura glede na celotno mestno upravo, število zaposlenih, njihove pristojnosti in zadolžitve),
- vloge, pristojnosti, odgovornosti mestnega urada,
- proračun (finančni deleži posameznih aktivnosti),
- konkretne politike (lokalne strategije, programi, člani v nacionalni mladinski strategiji, programu, zakonodaji ipd.),
- konkretne oblike dela z mladimi.

Analiza je potekala na osnovi podanih odgovorov in pregleda naslednjih prejetih dokumentov:

Helsinki (zaradi jezikovne omejitve smo pregledali le ta dva dokumenta, smo pa dobili toliko izčrpnjše odgovore).

- City for the Young – brošura Mladinskega oddelka mesta Helsinki

- http://www.kunnat.net/k_etusivu.asp?path=1;161;279 (Spletna stran o lokalni Finski)

Chemnitz

- Satzung des Amtes für Jugend und Familie der Stadt Chemnitz (April 2003)
- Kinder- und Jugendhilfe (Achstes Buch Socialgesetzbuch), Bundesministerium für Familie, Senioren, Fraün und Jugend
- Amt für Jugend und Familie – brošura mesta Chemnitz
- Gesetz zur Änderung des Landesjugendhilfegesetzes (maj 1998)
- Organigram Mestnega sveta
- Organigram Urada za mladino in družino (Amt 51)

Linz

- Leitbild ASJF – brošura Urada za socialo, mladino in družino
- Kinder- und Jugendbüro – brošura Pisanne za otroke in mladino
- Jugendschutzgesetz – brošura o mladinskem zakonu
- Jugendwohlfahrt – brošura regije Oberösterreich o posebnem mladinskem zakonu
- Brošure o posameznih dejavnosti Urada za socialo, mladino in družino (Jugendgerichtshilfe, Scheidungsbewältigung, Mediation, Sociale Arbeit mit Familien, Besuchscfae, Schulsozialarbeit, Jugendservice, Eltern-/Mutterberatung)
- Organigram Mestnega sveta Linz
- Organigram Urada za socialo, mladino in družino

Dublin

- Dublin City Council Proposed Youth Affairs Strategy & Action Plan 2006–2009, april 2006
- PPT predstavitev JohnPaula Hanleya iz Dublinskega mestnega sveta na seminarju »Integrated Children and Youth Policies in Europe – Needs for disadvantaged neighbourhoods« v Strasbourgu, januar 2006
- Sports and Recreation Strategy, Dublin City Council, februar 2005
- Services provided by Dublin City Council for Young People

Liverpool

- Spletna stran Mladinskega servisa Liverpool – <http://www.lys.org.uk/>
- LYS (Liverpool Youth Service) Participation Strategy

- ANNEX D k Načrtu za otroke in mladino – Youth Services
- ANNEX D k Načrtu za otroke in mladino – Play and Leisure Services
- Liverpool City Council Play Strategy 2006–9, julij 2006

Kratka predstavitev rezultatov

Finska je uvedla lokalne (občinske) mladinske uprave in lokalno mladinsko avtonomijo. Na nacionalni ravni so cilji mladinske politiki postavljeno zelo ohlapno, zato imajo lokalne ravni veliko avtonomije pri določanju prioritet, načinov dela in preostalega. Izvajajo le nekaj nacionalnih programov, kot so zaščita pred drogami ali delavnice za večjo zaposljivost mladih. Delo z mladimi je pomemben instrument politike blaginje, saj lahko mlade socialno opolnomoči. Finci so namreč izračunali, da lahko en socialno izključen mlad človek državo stane milijon evrov. Politika je usmerjena predvsem v mladinsko delo, kjer so udeleženi mladi sami, nudijo jim informacije in nasvete, seminarje, delavnice in drugo, kar mlade krepi in omogoča družbeno udeležbo ter aktivno državljanstvo. Za Finsko mladinsko politiko in mladinsko delo je značilno, da sta izrazito nepokroviteljska, mladih ne označujeta in kategorizirata. Mladinsko delo je usmerjeno v spodbujanje in krepitev mladih, ki so čim bolj vključeni v vse faze načrtovanja, izvajanja in vrednotenja tega dela. Pomembno je sodelovanje in povezovanje javnih socialnih služb, nevladnih organizacij in mladinskih skupin.

Nemčija mladinsko delo razume nekoliko drugače, in sicer kot socializacijsko delo, ki je usmerjeno v mlade s težavami in njihove skrbnike, skrbnice. Lokalni uradi za mladino (ki so definirani kot socialnopedagoško strokovni organi) spadajo pod Ministrstvo za družino, upokojece, ženske in mladino ter so usmerjeni predvsem v mlade s težavami ali ogrožene mlade in njihove družine. Poleg mladinskih uradov so pri delu z mladimi pomembne še nevladne organizacije, skupine in različne ustanove. Mladinski uradi so delno podobni centrom za socialno delo, le da skrbijo tudi za vzgojo in varstvo ter pravno svetovanje in izobraževanje družin. Koordinirajo tudi mladinske centre, ki nudijo različne prostočasne in zunajšolske dejavnosti za mlade. Uradi skrbijo tako za otroke kot za mladino in družine.

Avstrija prepušča mladinskim uradom tako socialno kot neformalno delo z mladimi, ki zajema informiranje, prireditve, prosti čas in podobno. Pri tem delu imajo mladi pomembno mesto in priložnost soodločati in sonačrtovati dejavnosti. Formalno delo z mladimi pa vključuje podobne dejavnosti, kot jih pri nas opravljajo centri za socialno delo, delno zavodi za zaposlovanje ali pa različni pedagoški programi. Podobno kot v Nemčiji so uradi namenjeni tako mladim kot otrokom in staršem, vendar je na voljo več neformalnih programov, v katere se lahko vključujejo. Poudarek je na različnih izobraževalnih treningih, tečajih in informiranju. Pomemben del poslanstva je skrb za enake možnosti, zato deprivilegirane posebej spodbujajo, jim nudijo zaščito ter tako omogočajo njihovo vključenost v družbo. Pri neformalnem delu je pomembna t. i. Pisarna za otroke in mladino, ki ima namen povezovati vse akterje pri delu z otroki in mladino, jih podpirati, skrbi pa tudi za načrtovanje in razvoj.

Irska je mladinsko delo uzakonila in omogočila podlago za razvoj. Je ena redkih držav z uzakonjeno definicijo mladinskega dela. Mladinsko delo je zato zelo obsežno in uveljavljeno ter pomembno področje, ki zajema paleto različnih organizacij, projektov, programov, neformalnih skupin in aktivnosti. Pomembno vlogo ima Mladinski svet, ki skrbi za to, da se glas mladih sliši in mladim omogoča aktivno udeležbo v načrtovanju mesta. Dejavnosti so usmerjene v krepitev mladih za udeležbo, promoviranje enakosti, odprtost, povezovanje in skrb za to, da se med sabo povezujejo mladi, starši, prostovoljci in zaposleni mladinski delavci. Od vseh javnih služb se zahteva, da se držijo posebnega kodeksa pri delu z otroki in mladino.

Velika Britanija ima dolgo zgodovino mladinskega dela. Čeprav je delo usmerjeno v splošno populacijo, posebno pozornost posveča deprivilegiranim mladim, za katere je namenjen največji del denarja. Skrbijo za aktivno udeležbo mladih v občinskih strukturah, kjer sprejemajo odločitve, ter za to, da čim več dejavnosti vodijo in izvajajo mladi sami. Temu delu pravijo neodvisno mladinsko delo. Ključna vodila mladinskega dela so, da je izobraževalno, da promovira enakost in da si prizadeva doseči opolnomočenje mladih s participacijo pri odločanju. Ključne vrednote mladinskega dela so: aktivno državljanstvo, zdravje, dobrobit, emocionalna pismenost, kreativnost in podjetnost. Participacija je integralni del mladinskega dela.

Na podlagi pregledanih dokumentov in odgovorov sva prišli tudi do naslednjih ugotovitev: *Neformalno izobraževanje* za mladinsko delo ni le izobraževanje za prostočasne dejavnosti, temveč se mora ukvarjati tudi s tistimi področji, ki omogočajo vključenost mladih v delo, zaposlitev, odločanje in jih pripravlja za aktivno državljanstvo in družbeno udeležbo.

Formalno izobraževanje za delo z mladino bi moralo ravno tako vključevati zaposlovanje, zdravje, stanovanje, kulturo in socialno varstvo. Takšno izobraževanje podpira idejo o integrirani mladinski politiki.

Vodilno načelo *mladinskega dela* tako na nacionalnih kakor tudi na lokalnih ravneh v Evropi je pomagati mladim pri organiziranju lastnih aktivnosti in pri iskanju lastnih načinov izražanja. Osnovna strategija je podpiranje mladinskih organizacij, ki organizirajo aktivnosti za mlade.

Problem je preveč izobraževalno naravnano mladinsko delo, ki poteka od zgoraj navzdol, ter ga pripravljajo in izvajajo odrasli. *Participacija mladih* ne pomeni, da se mladi zgolj poslužujejo obstoječe ponudbe, temveč da sami iniciirajo aktivnosti in da vplivajo na stvari. Nekateri mladi želijo biti vključeni v celoten proces načrtovanja in implementacije aktivnosti, zato jim je treba ponuditi to možnost. V idealnem primeru mladi niso pasivni uporabniki, temveč so aktivni partnerji.

Sklep

Analiza lokalnih strategij dela z mladimi je potrdila ugotovitve iz uvodnega dela:

- 1) *Mladinska politika* je celostna politika do mladine, zato mora biti medresorska in usklajevana.
- 2) Mladinska politika se nanaša na celotno populacijo mladih (je *holistična*), posebne poudarke pa posveča *deprivilegirani mladini*, tistim, ki so izključeni in imajo zaradi tega slab dostop do virov in zato manjše možnosti za udeležbo v družbi.
- 3) *Mlade je treba prepoznati kot vir*; in ne označevati kot *problem*, zato je treba spodbujati pozitivne okoliščine za vse mlade.
- 4) Mladinsko delo, ki se veže na formalno izobraževanje, mora biti

multidisciplinarno, in ne v domeni ene stroke ali znanosti, ker zajema obsežna in raznovrstna področja dela: vse od ustvarjalnosti in kulture do prostovoljstva in participacije.

- 5) Za spodbujanje mladine k večji *družbeni participaciji* in za zagotavljanje možnosti *dostopa do virov* je lokalna politika pomembnejša od nacionalne, čeprav ena brez druge ne moreta. Če so nacionalni cilji bolj ohlapno določeni, je lokalna fleksibilnost večja, centralnega usmerjanja pa je manj (Finska). Nasprotni pristop je, da država razvije konkretne podcilje in jih aplicira na lokalni ravni ter meri njihovo učinkovitost in uspešnost, nato pa po potrebi spreminja prvotne cilje in podcilje. Primer sta mladinski politiki Švedske in Velike Britanije.

Ker je bil eden od ciljev predstavljene raziskave podati tudi nekaj smernic dobre prakse pri oblikovanju lokalnega dela z mladimi, predlagava naslednje:

- 1) Poudarek na aktivni participaciji mladih – participacija oz. udeležba mladih naj ne ostaja zgolj fraza, temveč predlagamo, da je treba spodbuditi ponudnike mladinskih programov oz. dela z mladimi, da dejansko omogočajo, da mladi sooblikujejo programe in soodločajo, ne da so zgolj pasivni ‘uporabniki’ teh programov.
- 2) Glas mladih se morati slišati in upoštevati. Ena izmed oblik tovrstne participacije mladih so na primer diskusije z mladimi v fokusnih skupinah pa tudi druge oblike (rednega) srečevanja z mladimi oz. predstavniki mladih (npr. šol, mladinskih organizacij ipd.), na katerih pride do odprtih izmenjav pogledov in pri katerih sodelujejo tudi lokalni uradniki, ki odgovarjajo na vprašanja mladih.
- 3) Trenutno premalo izrabljena možnost za omogočanje participacije mladih in pridobivanja njihovih pogledov je splet (npr. interaktivne spletne strani, ki med drugim vsebujejo moderirane forume z različnimi temami, relevantnimi za posamezno občino ali podobno).
- 4) Mlade je nujno upoštevati tudi pri prostorskem planiranju mest. Prostorski vidik mora biti posebej izpostavljen v vseh diskusijah z mladimi – tako direktnih kakor spletnih. Pri tem nikakor ne sme umanjhati problem transporta.
- 5) Mesta si morajo prizadevati za ustanovitev mladinskih centrov in

oblikovati različne programe v njih ter bdeti nad izvajanjem teh programov.

- 6) Zaželeno je, da bi mesta poskrbela tudi za kakovostno preživljanje časa mladih družin, zlasti tistih z majhnimi otroki, za katere v slovenskem prostoru praktično ni nobene ponudbe. V mislih imamo 'igralnice' ali 'družinske hiše', kjer bi se starši in majhni otroci lahko družili in igrali, starši pa tudi oddahnili in dobili po možnosti kakšen nasvet.
- 7) Promoviranje prostovoljstva je ena pomembnejših dejavnosti, zato bi bilo dobro iskati načine, kako prostovoljstvo vključiti v kurikulum srednjih šol (kot ga nekatere šole že imajo) ter tako omogočiti mladim, da razvijajo solidarnost in spoštovanje do drugih.
- 8) Pomembno delo mladinskih lokalnih predstavnikov je povezovanje vseh izvajalcev v mreže, ki bi omogočile medsebojno sodelovanje, kar bi okrepilo kakovost dejavnosti za mlade. Pomembno je organizirati čim več izobraževanj, kratkih seminarjev in okroglih miz na različne aktualne teme ter tako ustvarjati prostor medsebojnega srečevanja.

Literatura

Council of Europe (2002). *6th Conference of European Ministers responsible for Youth*. Thessaloniki, Greece, 7-9 November 2002. Final declaration. Pridobljeno s svetovnega spleta 25.8.2008: http://www.coe.int/t/dg4/youth/IG_Coop/6_CEMRY_declaration_en.asp#TopOfPage.

European Commission (2001). *A new Impetus for European youth. European Commission White Paper*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Mrgole, A. (2003). *Kam z mularijo? Načela kakovosti neformalnega dela z mladimi*. Maribor: Aristej.

Siurala, L. (2004). *How do governments guide local youth work? Observations on Nordic youth policies*. A draft paper based on key note speech at "Nordisk storbykonferanse" in Oslo 23–27 august 2003.

Siurala, L. (2005). *A European framework for youth policy*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Ule, M, Renner, T. (1998). *Prosti čas mladih v Ljubljani. Raziskovalno poročilo*. Ljubljana: MOL.

Williamson, H. (2002). *Supporting Young People in Europe: Principles, Policy and Practice – The Council of Europe's international reviews of national youth policy 1997–2001 – a synthesis report*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Izvirni znanstveni članek, prejet aprila 2008.